

Dorota Czerwińska-Kayzer, Joanna Florek**

ZRÓŻNICOWANIE EFEKTYWNOŚCI W BRANŻY PRODUKUJĄCEJ PASZE I KARMĘ DLA ZWIERZĄT

Wprowadzenie

Branża paszowa jest zaliczana do przemysłu spożywczego, ale jako jedna z nielicznych w tym dziale gospodarki wyraźnie się odróżnia. Jej odmienność wynika przede wszystkim z rodzaju wytwarzanych produktów, które nie są bezpośrednio konsumowane przez człowieka, lecz są przeznaczone do żywienia zwierząt zarówno gospodarskich, jak i domowych. Potrzeby człowieka zaspokajane są zatem pośrednio. Początkowo branża paszowa traktowana była jako jedna grupa przedsiębiorstw produkujących pasze i karmę dla zwierząt. W 2007 roku na skutek dostosowania statystyki europejskiej, w tym także polskiej, do standardów obowiązujących w klasyfikacji Organizacji Narodów Zjednoczonych, nastąpił jej podział na dwie klasy, tj. przedsiębiorstwa produkujące pasze dla zwierząt gospodarskich i przedsiębiorstwa produkujące karmę dla zwierząt domowych. Wprowadzone zmiany w podziale działalności gospodarczych miały na celu poprawę jakości klasyfikacji w kontekście prezentowanej rzeczywistości gospodarczej, wynikającej z rozwoju nowych technologii produkcji i rodzajów działalności oraz szybkiego tempa zmian ekonomicznych i gospodarczych zachodzących we wszystkich obszarach gospodarki. Oznacza to, że nowo wydzielone działalności gospodarcze różniły się pod względem wytwarzanych dóbr oraz ich technologii produkcji. Na tej podstawie można założyć, że między wyróżnionymi klasami przedsiębiorstw występują również różnice w osiągniętych rezultatach, w tym w efektach finansowych.

** Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Finansów i Rachunkowości.*

Publikacja została przygotowana w ramach badań Obszaru 5 Programu Wieloletniego Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2016-2020 pn. „Zwiększanie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”.

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena efektywności finansowej w branży produkującej pasze i karmę dla zwierząt w ujęciu klasowym.

Pojęcie i pomiar efektywności

Efektywność uznawana jest jako kompleksowa miara sprawności i skuteczności gospodarowania, która może być odnoszona zarówno do pojedynczego przedsiębiorstwa, gałęzi przemysłu, jak i do całej gospodarki. Efektywność, będąc kategorią ekonomiczną, służy przede wszystkim jako kryterium oceny działalności przedsiębiorstwa, ale także wykorzystywana jest do określenia szans rozwojowych podmiotów gospodarczych¹. W literaturze przedmiotu spotyka się różne ujęcia definicyjne efektywności oraz kryteria jej klasyfikowania. Wyróżnia się m.in.: efektywność techniczną, dochodową, kosztową, organizacyjną, finansową², stąd też trudno podać jej jednoznaczną definicję³. W odniesieniu do oceny przedsiębiorstwa najczęściej rozumiana jest jako relacja między zakresem realizowanego celu, osiągniętego efektu, a sumą poniesionych nakładów⁴. Przez efekt rozumie się określony rodzaj skutku spowodowany działalnością gospodarczą przedsiębiorstwa. Do niedawna dominował pogląd, że takim efektem jest zysk, stąd pomiar efektywności finansowej opierał się na tym parametrze⁵. W ostatnich latach zainteresowanie skierowano na rzeczywiste przepływy środków pieniężnych, dlatego zaczęto mierzyć efektywność uwzględniając gotówkę operacyjną. Z kolei od strony nakładu, efektywność może być mierzona w zależności od wykorzystanego zasobu materialnego (np. kapitału własnego, majątku) lub kapitału intelektualnego⁶.

Efektywność rozumiana jako relacja efektu do nakładu odnosi się do klasycznej zasady racjonalnego gospodarowania formułowanej w dwóch wariantach: wydajnościowym (maksymalizacja efektu) i oszczędnościowym (minimalizacja nakładu)⁷. Obecnie efektywność rozpatrywana w kontekście finansowym coraz częściej sprowadza się do oceny możliwości kreowania wartości

¹ A. Rutkowska, *Teoretyczne aspekty efektywności – pojęcie i metody pomiaru*, „The Journal of Management and Finance” 2013, nr 1(4), s. 439-453.

² M. Capiga, *Finanse banków*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 45.

³ A. Jaki, *Paradygmat efektywności w zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji” 2011, nr 4, s. 3-6.

⁴ G. Karmowska, *Wybrane metody ilościowe w badaniu efektywności ekonomicznej przedsiębiorstwa*, w: *Wartość jako kryterium efektywności*, red. T. Dudycz, Wydawnictwo Indygo Zahir Media, Wrocław 2008, s. 9-16.

⁵ T. Dudycz, *Pomiar efektywności przedsiębiorstwa w stosunku do zainwestowanego kapitału*, „Rachunkowość” 2001, nr 4, s. 242-248.

⁶ M. Sierpińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 2007, s. 102.

⁷ R. Matwiejczuk, *Efektywność – próba interpretacji*, „Przegląd Organizacji” 2000, nr 11, s. 27-31.

przedsiębiorstwa oraz realizacji jego celów finansowych. E.A. Helfert⁸ koncepcję tę formułuje następująco „gospodarowanie wybranymi zasobami na szczeblu strategicznym powinno odbywać się w taki sposób, by z upływem czasu wytworzyć wartość ekonomiczną, zapewniając nie tylko pokrycie, ale i godziwy zwrot z poniesionych nakładów, nie przekraczając jednocześnie poziomu ryzyka akceptowanego przez właścicieli”⁹. Kierowanie się efektywnością, jako kryterium podejmowania decyzji w przedsiębiorstwie, jest akceptowane jako podstawa warunkująca przetrwanie i rozwój przedsiębiorstw oraz maksymalizację korzyści właścicieli¹⁰. Tak rozumianą efektywność finansową można oceniać w różny sposób. W teorii finansów nie określono dotychczas jednoznacznie jednej metody, która obiektywnie przedstawiłaby sprawne i skuteczne wykorzystanie zasobów, zapewniając zadawalające korzyści dla właścicieli. Powszechnie wykorzystywaną metodą pomiaru efektywności finansowej jest analiza wskaźnikowa, a wybór wskaźników podyktowany jest celem badania¹¹. Można ją ocenić, stosując wskaźniki z różnych obszarów analizy finansowej, tj. rentowności, opłacalności, wydajności gotówkowej oraz sprawności. Taka wielowymiarowość problemu utrudnia ocenę. Z tego względu Grzesiak¹² podkreśla, że analiza efektywności dokonana na podstawie wskaźników finansowych powinna być wsparta metodami decyzyjnymi lub taksonomicznymi. Użytecznym narzędziem do oceny efektywności finansowej może być cecha syntetyczna (syntetyczny miernik rozwoju), którą konstruuje się jako funkcję rzeczywistą z bezpośrednio obserwowalnych cech prostych reprezentujących istotne elementy i powiązania złożonego zjawiska¹³.

Material i metodyka badań

Materiałami źródłowymi do przeprowadzenia niniejszej analizy były niepublikowane sprawozdania finansowe za lata 2011-2015, w układzie branż sektora przemysłu spożywczego według Polskiej Klasyfikacji Działalności,

⁸ A.E. Helfert, *Techniki analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 56.

⁹ J. Kulawik, *Efektywność finansowa w rolnictwie. Istota, pomiar i perspektywy*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2008, nr 22, s. 33.

¹⁰ E. Mioduchowska-Jaroszewicz, *Pomiar efektywności działania w sektorze budowlanym w latach 2002-2005*, w: *Wartość jako kryterium efektywności*, red. T. Dudycz, Wydawnictwo Indygo Zahir Media, Wrocław 2011, s. 28.

¹¹ M. Capiga, *Finanse banków ...*, op. cit., s. 46.

¹² S. Grzesiak, *Metody ilościowe w badaniu efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw*, „Rozprawy i studia Uniwersytet Szczeciński”, t. 266/1997, s. 34.

¹³ D. Czerwińska-Kayzer, J. Florek, J. Stanisławska, *Zastosowanie metody TOPSIS w ocenie sytuacji finansowej przemysłu spożywczego*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2013, nr 2, s. 22.

pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego¹⁴. Układ ten umożliwił przeprowadzenie oceny łącznie w 26 branżach sektora przemysłu spożywczego. Zróżnicowanie efektywności poszczególnych branż sektora przemysłu spożywczego oceniono za pomocą syntetycznego miernika skonstruowanego przy zastosowaniu metody TOPSIS (ang. Technique for Order Preference by Similarity to an Ideal Solution)¹⁵. Wartość miernika syntetycznego efektywności dla branż sektora przemysłu spożywczego wyznaczono w pięciu etapach¹⁶. W I etapie dokonano wyboru cech prostych, opisujących efektywność finansową na podstawie przesłanek merytorycznych i statystycznych. Do konstrukcji syntetycznego miernika efektywności finansowej branż sektora przemysłu spożywczego zaproponowano 20 potencjalnych wskaźników finansowych, opisujących efektywność szeroko rozumianą. Opierając się na analizach statystycznych, wyeliminowano zmienne silnie skorelowane. Ostatecznie do analizy przyjęto 7 cech prostych: rentowność kapitału własnego, rentowność operacyjną aktywów, opłacalność sprzedaży, wydajność gotówkową sprzedaży, wskaźnik globalnego obrotu aktywami, wskaźnik płynności bieżącej, wskaźnik dynamiki przychodów ze sprzedaży. W kolejnym etapie ujednociono charakter cech oraz sprowadzono ich wartości do porównywalności, stosując procedurę unitaryzacji. Opierając się na ujednoczonych (wystandaryzowanych) wartościach cech prostych, obliczono odległości euklidesowe poszczególnych branż od wzorca i antywzorca rozwoju. Ostatecznie wyznaczono wartość syntetycznego miernika efektywności dla branż sektora przemysłu spożywczego, który przyjmuje wartości z przedziału (0, 1). Większa wartość miernika świadczy o lepszej efektywności branży, z kolei wartość bliska 0 jest charakterystyczna dla branży o gorszej efektywności¹⁷.

Efektywność przedsiębiorstw produkujących pasze i karmę dla zwierząt

W artykule do przedstawienia różnic pomiędzy klasami branży paszowej pod względem efektywności wykorzystano 7 wskaźników finansowych, których średnie wielkości w latach 2011-2015 przedstawiono w tabeli 1.

¹⁴ Niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego 2011-2015: F-02, statystyczne sprawozdanie finansowe, produkcja artykułów spożywczych, produkcja napojów, GUS, Warszawa 2012-2016.

¹⁵ C. L. Hwang, K. Yoon, *Multiple attribute decision making, Methods and applications*, Springer 1981, s. 12.

¹⁶ J. Stanisławska, J. Florek, *Efektywność finansowa branż przemysłu spożywczego w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2013, nr 15(4), s. 377.

¹⁷ D. Czerwińska-Kayzer, J. Florek, J. Stanisławska, *Zastosowanie metody TOPSIS...*, op. cit., s. 23.

Tabela 1. Wielkości wskaźników efektywności w branży produkującej pasze i karmę dla zwierząt w latach 2011-2015

Wskaźniki	2011	2012	2013	2014	2015
Przedsiębiorstwa produkujące pasze i karmę dla zwierząt					
ROE (%)	17,3	21,2	19,3	15,5	12,8
ROA _o (%)	12,7	13,5	13,3	11,0	9,1
OS (%)	105,1	105,2	105,7	105,0	104,0
RA	2,6	2,8	2,5	2,4	2,3
WGS (%)	4,8	5,2	5,5	5,1	4,9
QR	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7
DPS (%)	19,0	16,0	-0,1	2,0	4,7
Przedsiębiorstwa produkujące pasze dla zwierząt gospodarskich					
ROE (%)	13,1	16,7	16,3	14,4	11,6
ROA _o (%)	9,8	11,3	11,8	10,3	8,4
OS (%)	103,7	104,1	104,8	104,3	103,4
RA	2,7	2,9	2,7	2,6	2,5
WGS (%)	3,8	4,2	4,7	4,6	4,2
QR	1,5	1,6	1,7	1,9	2,0
DPS (%)	23,6	16,4	-1,6	2,1	3,5
Przedsiębiorstwa produkujące karmę dla zwierząt domowych					
ROE (%)	40,7	43,9	32,8	20,0	16,8
ROA _o (%)	27,1	24,0	19,6	13,2	11,4
OS (%)	114,2	112,4	111,2	109,2	107,4
RA	2,3	2,2	2,0	1,6	1,6
WGS (%)	10,7	11,4	10,1	8,1	8,5
QR	1,3	1,3	1,2	1,0	1,1
DPS (%)	-2,9	13,8	9,4	1,7	11,0

Źródło: opracowanie własne

Pierwszą cechą, charakteryzującą efektywność finansową w niniejszej analizie, była rentowność kapitału własnego (ROE), która w branży produkującej pasze i karmę dla zwierząt w latach 2011-2015 kształtowała się od 12,8% do 21,2%. Wyższą rentowność kapitału własnego obserwuje się w przedsiębiorstwach produkujących karmę dla zwierząt domowych, bo wynosiła ona od 16,8% w 2015 roku do 43,9% w 2012 roku. Z kolei w klasie przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich wahała się od 11,6% w 2011 roku do 16,7% w 2012 roku. Sytuacja ta była spowodowana wyższymi zyskami generowanymi w przedsiębiorstwach produkujących karmę dla zwierząt domowych. Warto podkreślić, że stopa zwrotu z kapitału własnego w całej branży od 2012 roku systematycznie obniżała się. Przyczyną zaistniałej sytuacji był wzrost kosztów produkcji (surowców) i relatywnie niższy wzrost cen sprzedawanych produktów. W analizowanym okresie zmniejszyła się o 8,4 p.p. Wolniejszy spadek obserwuje się w klasie przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich, wyniósł on 5,1 p.p.

Czynnikiem wpływającym na poziom stopy zwrotu z kapitału własnego jest między innymi rentowność zaangażowanego majątku. Chcąc wyeliminować skutki polityki doboru źródeł finansowania w niniejszej pracy, zastosowano wskaźnik rentowności operacyjnej aktywów¹⁸. Z danych wynika, że rentowność ta w przedsiębiorstwach produkujących pasze, kształtowała się w przedziale od 9,1% do 13,5%. Kierunek zmian tego wskaźnika był podobny do kierunku wytyczonego przez stopę zwrotu kapitału własnego. Zmiana była jednak zdecydowanie niższa. W branży ogółem wynosiła 4,4 p.p., z kolei w przedsiębiorstwach produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich 2,9 p.p., a w przedsiębiorstwach produkujących karmę dla zwierząt domowych 11,4 p.p.

Działalność gospodarcza opiera się przede wszystkim na pokryciu kosztów operacyjnych. W przedsiębiorstwach produkujących pasze i karmę stanowią one ponad 97% wszystkich kosztów¹⁹. W związku z tym w niniejszej analizie kolejną cechą charakteryzującą efektywność była opłacalność sprzedaży (OS). W przedsiębiorstwach produkujących pasze wskaźnik ten kształtował się na wyrównanym poziomie – średnio 105%. W podziale na klasy był on wyższy w przedsiębiorstwach produkujących karmę dla zwierząt domowych, kształtował się od 114,2% w 2011 r. do 107,4% w 2015 r. W klasie produkującej pasze dla zwierząt gospodarskich wahał się od 104,8% w 2013 r. do 103,4 w 2015 r. Oznacza to, że produkcja pasz w obu klasach była w badanym okresie działalnością opłacalną, przy czym wyraźnie wyższa była w przedsiębiorstwach produkujących karmę dla zwierząt domowych.

Wskaźniki rentowności pozwalają ocenić efektywność w kontekście zasady memoriałowej. Przedsiębiorstwa, by mogły trwale kontynuować działalność, muszą także generować dodatnie przepływy pieniężne, które traktowane są jako kolejne istotne źródło wartości dla firmy. Dlatego uzupełnieniem memoriałowej analizy efektywności w niniejszej pracy była wydajność gotówkowa (WGS), będąca relacją operacyjnych przepływów pieniężnych do przechodów ze sprzedaży²⁰. Wielkości miernika wskazują na utrzymanie przez przedsiębiorstwa paszowe gotówki, która umożliwia zachowanie zasady samofinansowania oraz możliwość swobodnego kontynuowania prowadzonej działalności (tabela 1).

¹⁸ D. Czerwińska-Kayzer, *Zróżnicowanie efektywności finansowej w Regionalnych Dyrekcjach Lasów Państwowych w roku 2011*, „Sylwan” 2014, nr 158(3), s. 164.

¹⁹ D. Czerwińska-Kayzer, *Struktura kosztów rodzajowych przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt w porównaniu do przedsiębiorstw przemysłu spożywczego*, „Ekonomiczne Problemy Usług” 2017, nr 2 (127), s. 99.

²⁰ J. Stanisławska, J. Florek, *Efektywność finansowa branż przemysłu spożywczego w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2013, nr 15 (4), s. 375.

Przedsiębiorstwo, by mogło kontynuować efektywną działalność w długim okresie, musi posiadać odpowiedni poziom zabezpieczenia spłaty zobowiązań bieżącymi aktywami o dużym stopniu płynności. W związku z tym do konstrukcji syntetycznego miernika użyto wskaźnika płynności bieżącej (QR). Z danych przedstawionych w tabeli 1 wynika, że w badanym okresie w branży paszowej ogółem wskaźnik ten przyjmował wielkości od 1,5 do 1,7, czyli mieścił się w przyjmowanych normach. Warto zauważyć, iż w klasie przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt domowych obserwuje się niekorzystne zjawisko wskazujące na problemy z utrzymaniem płynności finansowej. Z innych badań Auterek wynika, że przyczyną takiej sytuacji był wzrost poziomu należności o 180% w 2015 roku w stosunku do 2010 roku²¹.

Ważnym elementem efektywności jest także sprawność działania, czyli zdolność do efektywnego wykorzystania posiadanego majątku. Podstawową miarą tej zdolności jest wskaźnik rotacji aktywów ogółem (RA). Z uzyskanych danych wynika, że działalność przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt jest branżą nisko kapitałochłonną. Wskaźnik obrotu w tej branży w latach 2011-2015 kształtował się od 2,3 do 2,8.

W układzie klas lepiej posiadanym majątkiem gospodarowały przedsiębiorstwa produkcji pasze dla zwierząt gospodarskich. Wynika to ze specyfiki prowadzonej działalności, która oparta jest na względnie prostej linii technologicznej. Warto zwrócić uwagę, że w klasie przedsiębiorstw produkujących karmę dla zwierząt domowych obserwuje się spowolnienie obrotu posiadanym majątkiem. To niekorzystne zjawisko spowodowane było między innymi obniżeniem rotacji należności, co także przełożyło się na problemy z utrzymaniem płynności finansowej²².

Dopełnieniem oceny efektywności w przeprowadzonych badaniach była analiza dynamiki wzrostu sprzedaży (DPS), która odzwierciedla pozycję i potencjał możliwości rozwoju przedsiębiorstw. Z niniejszej analizy wynika, że w pierwszych dwóch latach przychody ze sprzedaży wzrosły o 19% w 2011 roku i 16% w 2012 roku. W roku 2013 nastąpił gwałtowny spadek przychodów ze sprzedaży, co mogło być następstwem większej konkurencyjności na rynku. W kolejnych latach sytuacja ustabilizowała się, co spowodowało powolne wzrosty przychodów ze sprzedaży. Warto podkreślić, że wskaźnik wzrostu sprzedaży był zróżnicowany w obu klasach. W klasie przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich kierunek zmian przychodów ze sprzedaży

²¹ D. Czerwińska-Kayzer, A. Bieniasz, *Ocena efektywności ekonomicznej branży paszowej w Polsce w latach 2010-2015*, „Roczniki Naukowe SERiA”, nr XIX, zeszyt 1/2017, s. 22.

²² D. Czerwińska-Kayzer, A. Bieniasz, *Ocena efektywności ekonomicznej ...*, op. cit., s. 22.

był podobny jak w całej grupie, tj. w pierwszych dwóch latach obserwuje się wzrost odpowiednio o 23,4% i 16,4%, następnie spadek o 1,6% i w kolejnych latach ponownie powolny wzrost. Z kolei w klasie produkującej karmę dla zwierząt domowych w pierwszym roku wystąpił spadek przychodów ze sprzedaży o 2,9%, a w następnych latach wskaźnik dynamiki przychodów wahał się od 1,7% w 2014 r. do 13,8 w 2012 r. Przedstawiona sytuacja wyraźnie wpływa na ogólną efektywność finansową badanej branży.

Pozycja przedsiębiorstw produkujących pasze i karmę dla zwierząt w przemyśle spożywczym

W celu przeprowadzenia syntetycznej oceny efektywności finansowej w branży paszowej wykorzystano klasyczną metodę TOPSIS. Wyznaczone przy jej zastosowaniu wartości użytych wskaźników pozwoliły określić statystyki opisowe dla przemysłu spożywczego oraz wartości miernika syntetycznego dla klas branży produkującej pasze i karmę dla zwierząt.

Na podstawie otrzymanych wyników stwierdzono znaczne zróżnicowanie pomiędzy badanymi klasami pod względem efektywności finansowej. Ogólnie lepszą efektywnością charakteryzowała się klasa produkująca karmę dla zwierząt domowych. Wartość wskaźnika syntetycznego w badanym okresie wahała się od 0,54 w 2014 r. do 0,60 w 2015 r. i była wyższa od średniej w przemyśle spożywczym (tabela 2). Oznacza to, że przedsiębiorstwa produkujące karmę dla zwierząt domowych należą do podmiotów o wysokiej efektywności i pod tym względem można zaliczyć je do liderów w przemyśle spożywczym. W latach 2011-2013 zajmowały 2. i 3. pozycję wśród wszystkich klas przemysłu spożywczego (tabela 2). Z kolei w latach 2014 i 2015 efektywność pogorszyła się, ale wartość wskaźnika nadal była powyżej średniej. W tych latach klasa ta uplasowała się na 7. i 13. pozycji, co wskazuje, że przeszerowana została do grupy tzw. średniaków. Pogorszenie efektywności w ujęciu finansowym w tym okresie było następstwem obniżenia rentowności, opłacalności, wydajności gotówkowej i spowolnienia obrotu majątkiem.

Klasa przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich cechowała się niższą efektywnością finansową niż klasa przedsiębiorstw produkujących karmę dla zwierząt domowych i przez cały okres przynależała do tzw. grupy średniaków. Zajmowała od 4. do 9. pozycji wśród 26 klas przemysłu spożywczego. Wartość miernika syntetycznego w tej klasie zwiększała się przez cały okres badawczy i w 2015 roku wynosiła 0,63. Oznacza to poprawę efektywności w ujęciu finansowym, która była następstwem lepszego zarządzania majątkiem, utrzymania płynności finansowej, poprawy wydajności gotów-

kowej i opłacalności produkcji. Należy także nadmienić, że niekorzystne obniżenie wskaźnika rentowności nie było tak duże, jak w klasie produkującej karmę dla zwierząt domowych.

Tabela 2. Wartości syntetycznego miernika oceny efektywności finansowej dla klas przedsiębiorstw produkujących pasze i karmę dla zwierząt i jego statystyki opisowe

Wyszczególnienie	2011		2012		2013		2014		2015	
	Wartość miernika	Pozycja w roku	Wartość miernika	Pozycja w roku	Wartość miernika	Pozycja w roku	Wartość miernika	Pozycja w roku	Wartość miernika	Pozycja w roku
Produkcja pasz dla zwierząt gospodarskich	0,407	8	0,442	4	0,469	7	0,530	9	0,638	8
Produkcja karmy dla zwierząt domowych	0,554	3	0,577	2	0,582	2	0,548	7	0,602	13
Przemysł spożywczy										
Średnia	0,367		0,372		0,394		0,462		0,585	
Minimum	0,170		0,168		0,177		0,219		0,205	
Maksimum	0,645		0,652		0,617		0,653		0,779	

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Efektywność jest podstawowym kryterium podejmowania decyzji gospodarczych, a jej uzyskiwanie warunkuje wzrost korzyści dla właściciela oraz rozwój samego przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwa branży paszowej w badanym okresie charakteryzowały się dobrą efektywnością, co potwierdzają relatywnie wysokie wielkości wskaźników rentowności, wydajności gotówkowej i opłacalności.

Efektywność branży paszowej w latach 2011-2015 w układzie klas była wyraźnie zróżnicowana. Generalnie niższą efektywnością charakteryzowała się klasa przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt gospodarskich, zwłaszcza w świetle miar rentowności, obciążenia przychodów kosztami operacyjnymi i wydajności gotówkowej. Poprawy efektywności zarządzający w przedsiębiorstwach tej klasy powinni poszukiwać w sferze zaopatrzenia w surowce, by w przyszłości mógł nastąpić wzrost opłacalności sprzedaży. Z kolei w klasie przedsiębiorstw produkujących karmę dla zwierząt domowych, mimo dobrej kondycji finansowej, wyższej efektywności należałoby upatrywać w sprawniejszym zarządzaniu majątkiem oraz w poprawie płynności finansowej.

Bibliografia

- Capiga M., *Finanse banków*, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.
- Czerwińska-Kayzer D., *Zróżnicowanie efektywności finansowej w Regionalnych Dyrekcjach Lasów Państwowych w roku 2011*, „Sylwan” 2014, nr 158(3), s. 163-172.
- Czerwińska-Kayzer D., Florek J., Stanisławska J., *Zastosowanie metody TOPSIS w ocenie sytuacji finansowej przemysłu spożywczego*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2013, nr 2, s. 22-37.
- Czerwińska-Kayzer D., *Struktura kosztów rodzajowych przedsiębiorstw produkujących pasze dla zwierząt w porównaniu do przedsiębiorstw przemysłu spożywczego*, „Ekonomiczne Problemy Usług” 2017, nr 2(127), s. 97-107.
- Czerwińska-Kayzer D., Bieniasz A., *Ocena efektywności ekonomicznej branży paszowej w Polsce w latach 2010-2015*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2017, nr XIX, zeszyt 1, s. 20-26.
- Dudycz T., *Pomiar efektywności przedsiębiorstwa w stosunku do zainwestowanego kapitału*, „Rachunkowość” 2001, nr 4, s. 242-248.
- Grzesiak S., *Metody ilościowe w badaniu efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw*, „Rozprawy i studia Uniwersytet Szczeciński”, t. 266/1997.
- Hwang C. L., Yoon K., *Multiple attribute decision making, Methods and applications*, Springer 1981.
- Helfert A. E., *Techniki analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004.
- Jaki A., *Paradygmat efektywności w zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji” 2011, nr 4, s. 3-6.
- Karmowska G., *Wybrane metody ilościowe w badaniu efektywności ekonomicznej przedsiębiorstwa*, w: *Wartość jako kryterium efektywności*, red. T. Dudycz, Wydawnictwo Indygo Zahir Media, Wrocław 2008, s. 9-16.
- Kulawik J., *Efektywność finansowa w rolnictwie. Istota, pomiar i perspektywy*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2008, nr 22, s. 33-53.
- Matwiejczuk R., *Efektywność – próba interpretacji*, „Przegląd Organizacji” 2000, nr 11, s. 27-31.
- Mioduchowska-Jaroszewicz E., *Pomiar efektywności działania w sektorze budowlanym w latach 2002-2005*, (w:) *Wartość jako kryterium efektywności*, red. T. Dudycz, Wydawnictwo Indygo Zahir Media, Wrocław 2011, s. 27-32.
- Niepublikowane dane Głównego Urzędu Statystycznego 2011-2015: F-02, statystyczne sprawozdanie finansowe, produkcja artykułów spożywczych, produkcja napojów, GUS, Warszawa, 2012-2016.
- Rutkowska A., *Teoretyczne aspekty efektywności – pojęcie i metody pomiaru*, „The Journal of Management and Finance” 2013, nr 1(4), s. 439-453.
- Sierpińska M., Jachna T., *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 2007.
- Stanisławska J., Florek J., *Efektywność finansowa branż przemysłu spożywczego w Polsce*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2013, nr 15 (4), s. 374-379.

Streszczenie

W klasyfikacji PKD przedsiębiorstwa branży paszowej podzielone są na dwie klasy działalności gospodarczej, różniące się m.in. wytwarzanymi produktami, tj. produkcję paszy dla zwierząt gospodarskich i produkcję karmy dla zwierząt domowych. Celem artykułu jest przedstawienie i ocena efektywności finansowej w branży produkującej pasze i karmę dla zwierząt w ujęciu klasowym. Do przeprowadzenia analizy wykorzystano niepublikowane dane finansowe sektora przemysłu spożywczego w ujęciu branżowym w latach 2011-2015. Zróżnicowanie efektywności finansowej poszczególnych branż sektora przemysłu spożywczego oceniono za pomocą syntetycznego miernika skonstruowanego przy zastosowaniu metody TOPSIS. Do konstrukcji miernika syntetycznego przyjęto następujące wskaźniki finansowe: rentowność kapitału własnego, rentowność operacyjną aktywów, opłacalność sprzedaży, wydajność gotówkową sprzedaży, wskaźnik globalnego obrotu aktywami, płynność bieżącą i wskaźnik dynamiki przychodów ze sprzedaży. Przeprowadzone badania wykazały wyraźne zróżnicowanie efektywności między klasami branży

paszowej. Niższą efektywnością finansową charakteryzowały się przedsiębiorstwa produkujące pasze dla zwierząt gospodarskich, zwłaszcza w świetle miar rentowności, obciążenia przychodów kosztami operacyjnymi i wydajności gotówkowej. Jej poprawy zarządzający w tej klasie powinni poszukiwać w sferze zaopatrzenia. Z kolei w klasie przedsiębiorstw produkujących karmę dla zwierząt domowych wyższej efektywności należałoby szukać w sprawniejszym zarządzaniu majątkiem oraz w poprawie płynności finansowej.

DIFFERENTIATION OF EFFECTIVITY IN THE FEED INDUSTRY

Summary

In Polish Classification of Activities the feed industry branch is divided into two classes of economy activity, which differ by generated products. It involves prepared feeds for farm animals and manufacture of prepared pet foods. The research assume, that between introduced classes appear differences in financial efficiency. The aim of the study was to assess financial efficiency in branch of animal feed production and pet food production. The study was conducted based on unpublished data of the Main Statistical Office in years 2011-2015. Variation in financial efficiency in individual branches of the food industry sector was assessed using a synthetic measure constructed using the classic TOPSIS method. In order to construct the synthetic measure of financial efficiency in branches of food industry sector financial indicators were adopted, such as: return on equity, return on operating assets, efficiency of sales, quality of sales ratio, global assets turnover, current liquidity, indicator of dynamics of sales revenue. These research indicate, that financial efficiency in branches of the feed industry in terms of classes was varied. Generally lower efficiency was observed for enterprises producing prepared feeds for farm animals, particularly in terms of measures of returns, cash flow efficiency and efficiency measured by burdening of revenue with operating costs. The situation of this class over a longer period is relatively more stable in comparison to the class of enterprises producing pet foods. In the enterprises producing pet foods the rise of the efficiency should be searched in more capable assets management and liquidity improvement.

